

Zeer Geheim

Ex.nr.

MINISTERRAAD VAN HET KONINKRIJK

Nr. 11278

Notulen van de vergadering gehouden op
vrijdag 22 maart 1985 in de Trêveszaal van het
Kabinet Minister-President, aangevangen
's middags om half één

Aanwezig: minister-president Lubbers en de ministers
Van Aardenne, Braks, Brinkman, Deetman,
De Koning, Korthals Altes, Rietkerk,
Ruding, De Ruiter, Schoo en Winsemius
alsmede de gevolmachtigde minister
Hernandez (Afwezig zijn de ministers
Van den Broek en Smit)

Voorts is aanwezig de minister-president
van de Nederlandse Antillen
mevr. W. Ph. Liberia-Peters

Secretaris : mr. J. H. Kist
Adjunct-secretaris: mevr. drs. G. A. Hofenk
Hoofddirecteur RVD: drs. F. Lörtzer (plv.)

1. Behandeling van de bij de voorzitter aangemelde
onderwerpen die niet in de agenda zijn opgenomen

a. Situatie op de Nederlandse Antillen
(problematiek Shell-raffinaderij op Curaçao)
(Zie notulen r.m.r. 1 maart 1985, punt 6a)

De minister-president heet bij het
begin van de vergadering de minister-president
van de Nederlandse Antillen, mevr. Liberia, welkom
die speciaal naar Nederland is gekomen in verband
met het verloop van de onderhandelingen tussen de
Nederlandse Antillen en Shell over het al dan

niet openhouden van de Shell-raffinaderij op Curaçao. De gevolmachtigde minister Hernandez en minister De Koning hebben al eerder verslag gedaan over de grote problemen van de Nederlandse Antillen.

Minister-president Liberia is erkentelijk voor het feit dat zij op zo korte termijn in de ministerraad van het Koninkrijk kon worden ontvangen. Zij deelt mee dat op 20 maart jl. de besprekingen met de Shell-vertegenwoordiging zijn afgebroken. Van Antilliaanse zijde is toen namelijk verklaard dat een tweederde meerderheidsparticipatie in de raffinaderij voor de Antillen niet tot de mogelijkheden behoorde. Over deze kwestie heeft zij reeds eerder met minister-president Lubbers en minister De Koning overleg gevoerd. Het Antilliaanse kabinet is door Shell onder grote tijdsdruk gezet om over deze problematiek een principebeslissing te nemen. Tussen de presentatie van de voorstellen en het door Shell verlangde tijdstip waarop de beslissing moet worden genomen, te weten 31 maart a.s., liggen namelijk maar 2 à 3 maanden. Daar komt bij dat er door Shell weinig informatie is verschaft over de situatie bij de Curaçaose raffinaderij. Dit terwijl het toch de bedoeling van Shell is de bedrijfsvoering van de raffinaderij grotendeels door de Antilliaanse overheid te laten overnemen. Bovendien wordt er geen rekening mee gehouden dat het de Antillen als ontwikkelingsland aan voldoende technisch kader op dit gebied ontbreekt. Het lands- en het eilandsbestuur hebben daarom ingezamenlijk overleg besloten een ambtelijke onderzoekscommissie in te stellen om een onderbouwd advies ten behoeve van de besluitvorming voor te bereiden. Bovendien zijn er diverse consultants met name voor advisering op technisch en beleidsmatig gebied ingeschakeld. Omdat de adviezen pas deze week beschikbaar zijn gekomen, heeft het Antilliaanse kabinet niet veel tijd gehad om de inhoud ervan te analyseren. Het gevolg daarvan is dat nog van geen enkele beslissing de precieze gevolgen kunnen worden overzien. Shell verbindt vooralsnog aan het openhouden van de raffinaderij op Curaçao vier voorwaarden. Tijdens het in november 1984 gevoerde gesprek achtte Shell een additionele

aanvoer van 50.000 olievaten per dag uit Venezuela essentieel. De onderhandelingen zijn toen vervolgens met name op dit punt geconcentreerd. Venezuela bleek uiteindelijk bereid te zijn dit aanbod te verzekeren, mits er door Shell aan twee voorwaarden zou worden voldaan. In de eerste plaats de garantie dat Shell de raffinaderij voor langere tijd op Curaçao zou blijven exploiteren. Op dit punt heerste namelijk bij Venezuela wantrouwen. Bovendien waren er op dat moment voor Venezuela mogelijkheden voor het afsluiten van langdurige leverantiecontracten met andere cliënten. In de tweede plaats wenste Venezuela dat er doorlopend door Shell investeringen zouden worden gedaan om de raffinaderij in technisch opzicht te moderniseren en op peil te houden. Bij de Lago-raffinaderij is overigens Venezuela verweten dat niet is toegezien op het doen van dit soort noodzakelijke investeringen. Spreekster heeft bij de terugkeer op Curaçao de resultaten van het overleg met Venezuela aan de directeur van de Shell-raffinaderij op Curaçao, de heer van Mourik Broekman, voorgelegd. Deze antwoordde dat Shell zich niet zou terugtrekken van de Curaçaose raffinaderij, omdat het de bedoeling is de betrokkenheid bij deze raffinaderij te behouden. Shell was daarnaast bereid de gevraagde investeringen te plegen. Spreekster heeft na dit gesprek over de stand van zaken in de onderhandelingen een persconferentie gehouden. Vervolgens is de onderzoekscommissie ingesteld en is er een onderhandelingsdelegatie samengesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van het land en het eilandgebied Curaçao. Daarna is in eerste instantie de eventuele afschaffing van de drempelbelasting voor Shell bekeken. 75% van deze heffing is volgens de bestaande regelingen bestemd voor het eilandgebied Curaçao en de resterende 25% voor het land. Hoewel de afschaffing van deze belasting een inkomstenverlies betekent, is daarover uiteindelijk toch een akkoord bereikt. Voor het eiland Curaçao betekent dit bijvoorbeeld een korting op de begroting van f.21 mln. Voor de compensatie voor het wegvallen van deze middelen wordt nog naar een oplossing gezocht. Gezien de hoge personeelskosten bij de raffinaderij is er overleg gevoerd met de vakbonden om hen ervan te overtuigen dat

een loonsverlaging in hun eigen belang zal zijn. Daardoor zal immers de kans worden vergroot dat de raffinaderij open blijft. Spreekster heeft daaraan toegevoegd dat als op dit punt geen overeenstemming zal kunnen worden bereikt tussen Shell en de vakbonden, het Antilliaanse kabinet de verantwoordelijkheid op zich zal nemen, om de noodzakelijk geachte maatregelen te treffen. Shell kan dus verzekerd zijn van de steun van het landsbestuur op dit punt. De onderhandelingen tussen Shell en de vakbonden zullen overigens binnenkort aanvangen. Daarnaast heeft de onderzoekcommissie met Venezuela onderhandeld over de olieaanvoer op de langere termijn. Venezuela heeft tijdens deze onderhandelingen bepaalde toezeggingen gedaan. Als de Nederlandse Antillen garanderen dat de belastingdrempel zal worden afgeschaft, er personeel zal worden ontslagen en de personeelskosten zullen worden verlaagd, is Venezuela bereid een toevoer van voldoende olie op de langere termijn te garanderen. Shell is van deze onderhandelingsresultaten op de hoogte gesteld. Ten aanzien van de participatie is echter meegedeeld dat dit niet tot de mogelijkheden behoorde. Zelfs als de aandelen in de raffinaderij voor \$1 per stuk zouden kunnen worden overgenomen, zouden de gevolgen van een dergelijk meerderheidsbelang niet kunnen worden overzien. De heer van Mourik Broekman heeft bovendien als datum voor het overnemen van het meerderheidsaandeel 1 juli 1986 genoemd. Binnen de thans gestelde termijn heeft een dergelijke actie in het geheel geen kans van slagen. De Antillen zijn dan ook niet in staat nu reeds met Shell een principe-overeenkomst te sluiten. Er is echter voldoende bereidheid aanwezig om Shell in redelijke mate tegemoet te komen. De Antilliaanse regering is ook bereid om een minderheidsaandeel of een symbolisch aandeel in de raffinaderij te nemen. Daarmee zouden de Antillen zich verplichten zich in de problematiek rond de raffinaderij te verdiepen. Dit voorstel is echter door Shell tijdens de onderhandelingen met de lands/eilandsdelegatie afgewezen. Spreekster heeft vervolgens de heer van Mourik Broekman verzocht de aandeelhouders van de raffinaderij over deze gang van zaken in te lichten om op deze

wijze te trachten van hen meer onderhandelingsruimte te verkrijgen. De heer van Mourik Broekman verwachtte echter niet dat de aandeelhouders bereid zouden zijn in te stemmen met een flexibeler onderhandelingspositie, als niet een tweederde meerderheidsparticipatie door de Antillen zou worden toegezegd. Omdat er nu sprake is van een serieus probleem, heeft spreekster verzocht om een spoedige bijeenkomst van de rijksministerraad. Zij doet dan ook een dringend beroep op het Nederlandse kabinet om de Antillen te steunen in de onderhandelingen. Het moment voor deze steun is nu aangebroken, omdat zij niet weet hoe de Antillen op eigen kracht de onderhandelingen tot een goed einde zouden kunnen brengen. Afgelopen maandag is door Shell verklaard dat er in ieder geval voor 31 maart a.s. een principe-overeenkomst zal moeten worden gesloten. Als een dergelijke overeenkomst niet tot stand zal kunnen worden gebracht, zal er moeten worden gesproken over de wijze van sluiting van de raffinaderij. Spreekster heeft getracht het verloop van de onderhandelingen zoveel mogelijk buiten de publiciteit te houden. Deze opzet is echter niet geheel geslaagd. Met betrekking tot het punt van de meerderheidsparticipatie moet worden gezegd dat de Nederlandse Antillen geheel zelfstandig tot een standpuntbepaling zijn gekomen. Daarbij is geen rekening gehouden met het feit dat Venezuela tegenstander is van een dergelijke participatie. Venezuela vreest namelijk dat uit een overneming van de raffinaderij door de Antillen politieke druk op de levering van olie zal worden uitgeoefend. Spreekster heeft Venezuela echter duidelijk gemaakt dat er voor de Antillen geen preferentiële olieprijsen worden verwacht. Venezuela was overigens nu wel bereid die samenstelling van ruwe olie te garanderen die het hoogste rendement voor de raffinaderij oplevert. Ook was men bereid de krediettermijn van 30 dagen voor Shell uit te breiden tot 52 dagen. Spreekster zou tijdens haar verblijf in Nederland gaarne nader overleg willen voeren over de wijze waarop de onderhandelingen in goede banen zouden kunnen worden geleid. Het is in ieder geval de bedoeling Shell nog enige jaren op Curaçao te houden.

Minister De Koning onderstreept het belang van het openblijven van de raffinaderij met het oog op de werkgelegenheid en de overheidsinkomsten. Het sluiten van de Shell-raffinaderij zal met name desastreuze invloed hebben op de overheidsinkomsten van de Antillen als geheel. Voor Curaçao speelt dit in iets mindere mate, zolang de offshore-activiteiten nog goed kunnen functioneren. Een meerderheidsparticipatie van de Antillen in de raffinaderij bergt een groot financieel en politiek risico in zich. In de eerste plaats moet er een aanvangskapitaal van \$100 mln op tafel worden gelegd. Er zullen zich echter in de tweede plaats met name politieke problemen gaan voordoen, als de raffinaderij na de overneming onverhoopt toch zal moeten worden gesloten. De Nederlandse Antillen zullen dan voor tweederde moeten meebetalen aan de afvloeiingsregeling en de milieuschade. De economie van de Nederlandse Antillen is te klein om een dergelijk risico te dragen. Shell is overigens geïrriteerd over de door Venezuela geuite bezwaren tegen een meerderheidsparticipatie van de Antillen in de raffinaderij. In Venezuela zelf zijn immers inmiddels alle raffinaderijen genationaliseerd. Spreker heeft zelf zijn bedenkingen over de door Shell gehanteerde argumentatie ten aanzien van de rentabiliteit van de raffinaderij. Shell stelt namelijk dat er wel een regionale markt voor de raffinaderij aanwezig is, maar dat Shell de kosten van het draaiende houden van de raffinaderij niet meer kan dragen. Als er inderdaad nog toekomst voor de raffinaderij is, moet Shell naar zijn mening doorgaan met het zelf exploiteren van de raffinaderij. Als er echter geen toekomst is voor de raffinaderij, omdat de kosten te hoog zijn, moet daarin geen overheidsaandeel worden genomen. Spreker heeft de indruk dat Shell vast zal houden aan het nemen van een principebeslissing op 31 maart a.s.. In een multinationale onderneming als Shell wordt dit soort procedures nu eenmaal vastgesteld door de raad van bestuur. Het is moeilijk voor een directeur van een plaatselijke vestiging naar de raad van bestuur terug te keren met de boodschap dat een en ander binnen de gestelde termijn niet

haalbaar is. Daarnaast vreest Shell dat er een marktverlies zal optreden, vanwege de groeiende onzekerheid bij de afnemers. Shell zou het echter betreuren, als de principebeslissing nu een uitstel van beslissing zou inhouden. In eerste instantie rust de zware afweging van de financiële en politieke risico's echter bij het Antilliaanse kabinet.

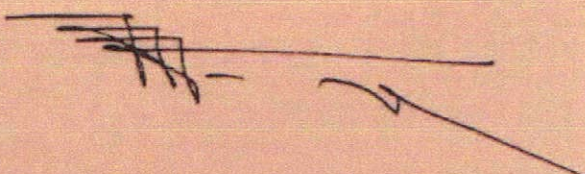
De minister-president stelt het op prijs dat de rijksministerraad nu goed over deze problematiek wordt geïnformeerd. Het is echter nog niet mogelijk nu reeds een beslissing te nemen. Het is de bedoeling aanstaande zaterdag nader overleg te voeren met minister-president Liberia. Vervolgens zal er op 25 maart a.s. een gesprek plaatsvinden tussen de Antilliaanse delegatie en een kabinetsdelegatie. Hij stelt voor de kabinetsdelegatie voor dit gesprek in beginsel te machtigen om namens het kabinet te beslissen.

Minister-president Liberia merkt ter aanvulling op haar betoog op dat het effect van een eventuele sluiting van de raffinaderij op de werkgelegenheid in het algemeen zeer groot zal zijn. De sluiting zal immers ook in negatieve zin uitstralen naar andere economische sectoren. Spreekster heeft o.a. over deze kwestie een notitie laten opstellen en stelt voor deze over alle leden van de rijksministerraad te verspreiden. Zij is zich er van bewust dat er op het gebied van de overheidsfinanciën ingrijpende maatregelen moeten worden genomen. De afgelopen week is er overigens op verzoek van het eilandgebied Curaçao een topoverleg georganiseerd ter bespreking van een pakket maatregelen. De resultaten van dit overleg waren zeer bemoedigend. Ook de vakbonden en het bedrijfsleven bleken ervan overtuigd te zijn dat er gezamenlijk met de overheid gewerkt moest worden aan een oplossing van de problemen. Daarbij werd zelfs gedacht aan een algemene loonsverlaging van 15%. Zij hoopt echter dat een dergelijke maatregel nog voor 31 maart a.s. zal kunnen worden gerealiseerd. Dit zou ook voor Shell als een aanmoediging kunnen worden beschouwd. Zij is het met minister De Koning eens dat de Antilliaanse economie te klein is om het risico van een meerderheidsparticipatie in de raffinaderij te dragen. De Venezolaanse

toezegging dat de olietoevoer geen gevaar zal lopen, is echter van groot belang. Venezuela heeft daar echter de reeds genoemde voorwaarden aan verbonden. Spreekster heeft onlangs van de ambassadeur te Caracas een telegram ontvangen, waarin de standpuntbepaling van Venezuela nader wordt verklaard. De door Venezuela naar voren gebrachte eisen vinden hun oorzaak in het feit dat Venezuela er in de eerste plaats van verzekerd wil zijn dat Shell de bedrijfsvoering van de raffinaderij zal blijven voeren. Er bestaat in dit land dan ook begrip voor de verlangens van Shell op fiscaal gebied en op het terrein van de hoge personeelskosten. Dit geldt echter niet voor de tweederde-meerderheids-participatie. Spreekster vraagt tot slot of er reeds bij het Nederlandse kabinet gedachten bestaan over de mogelijkheden om de Antillen bij te staan in de onderhandelingen met Venezuela en Shell.

De minister-president antwoordt dat deze kwestie in het nader overleg aan de orde zal worden gesteld.

De Secretaris,

Aldus vastgesteld
in de vergadering
van 10 mei 1985,

De Minister-President,
